

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЭКОЛОГИЯ, ГЕОЛОГИЯ ЖӘНЕ ТАБИҒИ РЕСУРСТАР
МИНИСТРЛІГІ**

«Қазгидромет» РМК



**Тау өзендері бойынша гидрометеорологиялық ақпараттар №93
(Жаңбыр генезисті сел қауіптілігінің күнделікті бюллетені)**

«15» қыркүйекке 2022 ж.

(бюллетеннің әрекет ету аралығы «14» қыркүйек күні 21 сағаттан «15» қыркүйек күні 21 сағ. дейін 2022 ж.)

құрастырылған уақыты: 14.09.2022 ж.

Мекен жайы : Нұр-Сұлтан қ., Мәңгілік ел, 11/1
Алматы қ., Абай көшесі, 32

Кезекші синоптик:	Смагулова А.	тел.: 8(7172) 79-83-75	e-mail: ukpp@meteo.kz
Кезекші инженер-гидролог:	Молдағалиева А.	тел.: 8(7172) 79-83-94	e-mail: moldagalieva_a@meteo.kz
СҮЗСББ басшысы:	Яфязова Р.	тел.: 8(727) 267-64-87	e-mail: seli@meteo.kz

**2022 жылғы «15» қыркүйекке
ҚР таулы аудандары бойынша ауа-райы болжамы**

Іле Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 0-5, күндіз 10-15 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 0-5 градус аяз, күндіз 5-10 градус жылы.
Күнгеі Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 13-18 градус жылы.
Теріскей Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан, солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, күндіз екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 1-6, күндіз 14-19 градус жылы.
Жетісу Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14 м/с. 2000 м: Ауа температурасы түнде 1 градус аяз-4 градус жылы, күндіз 6-11 градус жылы. 3000 м: Ауа температурасы түнде 3 граду аяз-2 градус жылы, күндіз 4-9 градус жылы.
Қырғыз Алатау	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 16-21 градус жылы.
Талас Алатау (Жамбыл облысы)	Жауын-шашынсыз. Солтүстік-шығыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20, екпіні 23-28 м/с. Ауа температурасы түнде 3-8, күндіз 16-21 градус жылы.
Талас Алатау (Түркістан облысы)	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 8-13 м/с. Ауа температурасы түнде 2-7, күндіз 15-20 градус жылы.
Өгем жотасы	Жауын-шашынсыз. Шығыстан жел соғады, күші 8-13, екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 5-10, күндіз 20-25 градус жылы.
Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Кей жерлерде шаңды дауыл күтіледі. Солтүстіктен, солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде екпіні 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 13-18, күндіз 22-27 градус жылы.
Сауыр	Түнде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1,0-5,0 мм). Солтүстік-батыстан, солтүстіктен жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, кей жерлерде 5 аяз, күндіз 7-12, кей жерлерде 2 градус жылы.
Тарбағатай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм). Солтүстік-батыстан, солтүстіктен жел соғады, күші түнде 9-14, кей жерлерде 15-20, күндіз 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, кей жерлерде 8, күндіз 10-15, кей жерлерде 18 градус жылы.
Қазақстандық Алтай	Түнде жауын-шашын (1,0-7,0 мм), кей жерлерде қатты (15,0-18,0 мм), күндіз кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1,0-2,0 мм). Солтүстік-батыстан жел соғады, күші 9-14, кей жерлерде 15-20 м/с. Ауа температурасы түнде 0-5, кей жерлерде 9, күндіз 10-15, кей жерлерде 6 градус жылы.

2022 жылғы 14 қыркүйектегі жағдай бойынша Іле Алатауының таулы өзендеріне шолу

Өткен тәулікте Іле Алатауының таулы өзендерінде су деңгейінің шамалы ауытқуы байқалды. Үлкен Алматы көлінің су деңгейі 38 см-ге көтерілді. Таулардағы температуралық фон 0°C -дан 11°C -ға дейінгі жылу диапазонында сақталады. Нөлдік изотерма теңіз деңгейінен 4000 м биіктікте орналасқан.

Білімқұмарлар үшін селдер туралы мәліметтер

1887 жылы Верный жер сілкінісі Проходной өзені алабында ауқымды селдің пайда болуына ғана алып келмеді, (моренаның сұйылуы орын алып, ол" ерекше жылдамдықпен " Үлкен Алматы өзенінің алқабына шығып, қалыңдығы 60 м-ге дейін, ені 300 м-ге дейін және ұзындығы шамамен 3 км және көлемі шамамен 54 млн м^3 шөкті), сонымен қатар



ол Көкшоқы және Ақжар деп атау алған екі ірі құламаның- бытыраңқы сел құраушы ошақтардың пайда болуына алып келді. Құлама массасының жалпы көлемі шамамен 50 млн м^3 құрады.

Көкшоқы жылғасының (Үлкен Алматы өзенінің сол саласы) су жинау аумағы шамамен $2,7 \text{ км}^2$, ұзындығы 2,8 км, орташа еңісі 12° , су жинау биіктігінің амплитудасы 1900-1300 м (жоғарғы суреті). Ақжар жылғасының (Ақсай өзенінің оң саласы) су жинау аумағы шамамен $1,7 \text{ км}^2$, ұзындығы - 1,5 км, орташа еңісі -15° , су жинау биіктігінің амплитудасы 1800-1400 м (төменгі сурет).



Бұл ошақтардың ерекшелігі теңіз деңгейінен су жинаудың салыстырмалы түрде төмен биіктігіне (нәтижесінде жылы кезеңнің ұзақтығы үлкен), үлкен көлбеулігіне және жеткілікті үлкен су жинау алаңына, сондай-ақ селдің қалыптасуына қатысатын борпылдақ тау жыныстарының қорына байланысты селдер мамырдан қыркүйекке дейін қалыптасады.

Осы ошақтардың маңында қолайлы климатқа байланысты жеміс беретін өсімдіктер (өрік, алма, жаңғақ, долана, итмұрын, шырғанақ және т.б.) өсіп, Алматы қаласының тұрғындарын қызықтырады. Жаңбыр кезінде сел ошағында болу өте қауіпті. Көкшоқы мен Ақжардағы селдің максималды шығыны $50 \text{ м}^3/\text{с}$ дейін жетеді.

Тауда жүргенде сел қауіптілігі бар аймақта тәртіп ережелерін сақтаңыздар.

Іле Алатауының таулы өзендерінің режимі туралы мәліметтер
2022 ж. "14" қыркүйекке

№	Өзен	Пункт	Биіктік, м	Ауа температурасы, °С			Жауын-шашын, мм		Су деңгейі, см		Су өтімі, м³/с			Тәуліктегі су деңгейінің өзгерісі (8 сағ.), см	Лай- лылық
				Макс. 13.09	Мин. 14.09	08 ч. 14.09	День 13.09	Ночь 14.09	Ср. 13.09	08 ч. 14.09	Ср. 13.09	Макс. 13.09	08 ч. 14.09		
1	К. Алматы	Мыңжылқы М	3017	6.0	-2.0										*
2	К. Алматы	Мыңжылқы ГБ	3017			0.4			257	256	0.13	0.18	0.07	0	*
3	К. Алматы	Тұйықсу а. ГБ	2466			0.6			605	604	0.41	0.41	0.30	-1	*
4	К. Алматы	Шымбұлақ М	2200	12.0	4.3										*
5	К. Алматы	Сарысай ГБ	1928			7.0			262	262	1.37	1.37	1.37	0	*
6	К. Алматы	Медеу ГБ	1700			8.0			103	103				0	*
7	Батарейка	Просвещенец ГБ	1569			11.0			47	47	0.08	0.08	0.08	0	*
8	К. Алматы	Алматы қ. ГБ	1179			7.0			186	186	1.29	1.29	1.29	0	*
9	Бұтақ	Бұтақ ГБ	1475			9.0			244	244				0	*
10	Ү. Алматы	көл. 1.1 км жоғарыдағы ГБ	2654			3.0			309	310	1.61	2.10	1.88	0	*
11	Ү. Алматы	Проходной ө. 2 км жоғарыдағы ГБ	1471			11.0			269	266				-5	*
12	Құмбел	Устье ГБ	2150			5.0			70	70				0	*
13	Проходная	Устье ГБ	1422			9.0			271	270	1.22	1.27	1.17	-2	*
14	Терісбұтақ	Устье ГБ	1362			9.0			207	207	0.65	0.65	0.65	0	*
15	Қаскелең	Қаскелең ГБ	1133			9.2			278	278	4.17	4.17	4.17	0	*
16	Түрген	Таутүрген ГБ	1054			9.3			93	92	0.27	0.26	0.26	-1	*
17	Есік	Есік қ. ГБ	1279			9.0			188	178				-20	*
18	Талғар	Талғар ГБ	1199			10.0			301	300				0	*
19	Үлкен Алматы көлі	Көлдің солтүстік жағалауында ГБ	2500	9.1	0.3	7.8			911	930				+38	*

Ескертпе:

* - деректер жоқ

Қазақстан аумағы бойынша жаңбыр генезисті сел қауіптілігі туралы Кеңес беру
«15» қыркүйекке 2022 ж.

Облыстар	Сел қауіпті аудандар	Гидрометеорологиялық жағдай
Алматы	Іле Алатауы	Маусымдық қар желісі жоқ. 3900 м биіктікте қар дақтары жатыр.
	Күнгей Алатауы	Мұздықтардың еруі баяулады. Топырақтың ылғалдануы критериалды
	Теріскей Алатау	мәннен төмен. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жетісу	Жетісу Алатауы	Мұздықтардың еруі баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Жамбыл	Қырғыз Алатауы	Мұздықтардың еруі баяулады. Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Талас Алатауы	
Түркістан	Талас Алатауы	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
	Өгем жотасы	
Маңғыстау	Маңғыстау таулары	Жауын-шашынсыз. Жаңбыр генезисті сел қауіптілігі жоқ.
Абай	Тарбағатай	Түнде кей жерлерде жаңбыр (1,0-5,0 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
Шығыс Қазақстан	Сауыр	Мұздықтардың еруі баяулады. Түнде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1,0-5,0 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.
	Қазақстандық Алтай	Мұздықтардың еруі баяулады. Түнде жауын-шашын (1,0-7,0 мм), кей жерлерде қатты (15,0-18,0 мм), күндіз кей жерлерде жауын-шашын (жаңбыр, жылбысқы қар 1,0-2,0 мм). Гидрометеорологиялық жағдайлар жаңбыр генезисті селдерінің қалыптасуына ықпал етпейді.